

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Eerola, Petteri

Title: Miesten tutkimisen menetelmät

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Eerola, P. (2014). Miesten tutkimisen menetelmät. Sukupuolentutkimus - Genusforskning, 27(3), 58-60.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Barbara Pini & Bob Pease (toim.) 2013: *Men, Masculinities and Methodologies*. Palgrave Macmillan, Hampshire, 259 s.

Miehiä ja maskuliinisuuksia on tutkittu sukupuoli-silmälasien läpi jo 1980-luvulta alkaen. Siinä missä nais- ja sukupuolentutkimuksen menetelmiä ja metodologioita käsitteleviä kirjoja on ollut kattavasti saatavilla jo kauan, sukupuolitietoisien miesten ja maskuliinisuuksien tutkimuksen metodologinen tuntemus on ollut huomattavasti huterammalla pohjalla. Viimeaikoina tutkijat ovat kuitenkin heränneet aiheen tarkasteluun. Erityisesti englanninkielisiä, miesten haastattelemista käsitteleviä artikkeleja on julkaistu viime aikoina suhteellisen paljon. *Naistutkimus*-lehdessä aiheesta on kirjoittanut Tuija Koivunen (2012) otsikolla ”Miten miestä haastatellaan”. Kasvaneesta kiinnostuksesta miestutkimuksen menetelmiin kertoo myös kirja *Men, Masculinities and Methodologies*. Kirja esittelee yksittäisten tutkimusesimerkkien kautta, millaisia kysymyksiä miehiä tutkittaessa tulee esiin ja tulisi ottaa huomioon sekä kuinka miehiä käsittelevää tietoa on rakennettu ja rakennetaan.

Keskeinen osa naistutkimuksen kehityskulkua on ollut menetelmällinen refleksiivisyys ja itsekorjaavuus. Kirjan toimittajien mukaan sen sijaan miestutkimuksen kehittyessä tutkijat ovat laiminlyöneet alalla käytettävien metodien ja metodologioiden kyseenalaistamisen ja edistämisen. Teoksessa on pyritty avaamaan miestutkimuksen kenttää laajasti, mutta sisällön tarkasteleminen osoittaa tämän tavoitteen vain osittain täyttyneeksi. Ensinnäkin kirja tarkastelee pääosin valkoihaisia heteroseksuaalisia miehiä. Kirjan 18 luvusta 14 käsittelee englanninkielisessä, länsimaisessa kontekstissa tehtyä miestutkimusta (Yhdysvallat, Iso-Britannia, Australia, Uu-

si-Seelanti). Myös jäljelle jäävistä luvuista, joista kaksi sijoittuu ruotsalaiseen, yksi chileläiseen ja yksi japanilaiseen kontekstiin, puolet on kirjoitettu australialaisissa yliopistoissa. Toiseksi valtaosa luvuista keskittyy miesten haastattelemiseen tai ainakin sivuaa sitä. Esimerkiksi miestutkimuksen teorioiden käyttämistä ”miesaineiston” rinnalla olisi voitu käsitellä laajemmin. Kolmanneksi luvuista vain yksi lähestyy miestutkimusta määrällisen tutkimuksen näkökulmasta. Nämä huomiot kertovat varmasti paljon siitä, missä, miten ja kenestä miestutkimusta ylipäättensä tehdään. Tämä lähestymistapa kuitenkin rajaa useita miehiä ja maskuliinisuuksia ”oikean” miestutkimuksen ulkopuolelle ja osoittaa, että miestutkimus ja miestutkijat eivät ole kiinnostuneita kaikista miehistä yhtä lailla.

Miehiä haastattelevana ja tutkivana miehenä kiinnostuin erityisesti siitä, kuinka teoksessa käsiteltiin haastattelijan sukupuoleen liittyviä kysymyksiä. Avaan nyt lyhyesti näitä keskusteluja. Kuten useampikin kirjoittaja eri sanankäantein toteaa, haastattelutilanne ja -kerronta eivät tapahdu sukupuolityhjössä, vaan haastattelijan sukupuoli vaikuttaa itse haastatteluun. Nämä vaikutukset eivät ole kuitenkaan yksiselitteisiä ja -suuntaisia. Haastattelutilannetta, jossa sekä haastattelijaa että haastateltava ovat miehiä, voidaan lähestyä kahdesta tulokulmasta. Ensimmäinen koskee yhteisen sukupuolikategorian jakamista, elämistä ja tietämistä siitä käsin sekä sen mukanaan tuomaa yhteisyyden tunnetta. Tällöin mieshaastattelijaa voi näyttäytyä haastateltavalle sisäpiiriläisenä. Tämä voi näkyä haastattelussa esimerkiksi jaettuina merkityksinä miehenä olemisesta tai miesten keskinäisenä huumorina, jotka molemmat voivat omalta osaltaan vahvistaa luottamussuhteen syntymistä haastattelutilanteessa. Tämä saattaa tosin johtaa haastattelujen ja tapaamisten toistuessa tilanteeseen, jossa yhteisyyden tunne muuttuu haastateltavan näkökulmasta eräänlaiseksi ystäväydeksi, jolloin hän kokee haastattelijan kuuntelijana ja tukijana. Toisaalta haastattelutilanne voi tarjota mahdollisuuden puhua toiselle miehelle tavalla, joka ei ole haastateltavalle arjessa mahdollista. Tämän lähestymistavan voidaan nähdä olevan lähellä feministisen tutkimuksen korostamaa ”nainen naiselle” -haastattelua, jossa jaettu naiseus tuot-

taa empatiaa ja tasa-arvoa haastattelijan ja haastateltavan välille.

Miesten välistä haastattelutilannetta voidaan tarkastella myös kysymällä, missä määrin edellä kuvattu miestenvälinen jakamisen ja avoimuuden tila haastattelussa on ylipäättensä mahdollinen. Tästä toisesta tulokulmasta katsottuna maskuliinisuuksien väliset, intersektionaaliset valtasuhteet voivat vaikeuttaa tai estää haastattelijan ja haastateltavan välisen kohtaamisen kokonaan. Esimerkiksi matalasti koulutetun, työntekijätaustaisen miehen voi olla vaikea tuntea vastauksiaan riittäviksi ja oloaan kotoisaksi, kun haastattelijana on ”yliopiston” ja ”tutkijan” statuksia kantava mies. Vastaavasti haastattelijan voi tällöin olla vaikea löytää kysymyksiä, jotka ovat haastateltavan kannalta mielekkäitä ja merkityksellisiä. Toisaalta vaikka mieshaastattelijaa ja -haastateltava jakaisivatkin yhteisen koulutustaustan ja sosiaalisen aseman, käsitykset siitä, mitä toiselle miehelle voi kertoa, voivat vaikuttaa haastatteluun. Sukupuoli ei siis yksinään riitä haastattelijaa ja haastateltavaa yhdistäväksi tekijäksi, ja myös mieshaastattelijaa voi monessa tilanteessa olla haastateltavalle ulkopuolinen. Mieshaastattelijaa voi kuitenkin itse vaikuttaa siihen, kuinka positioi itsensä suhteessa haastateltavaan ja millaisena miehenä hän tälle esiintyy. Tämä valinta empaattisuuden ja kriittisen etäisyyden välillä, tai positioista jossain niiden väliltä, tulee tehdä haastattelun aihe ja tavoite huomioiden.

Jos mieshaastattelijaa on ajoittain haastateltavalle sisäpiiriläinen, naishaastattelijaa näyttäytyy mieshaastateltavalle usein ulkopuolisena. Tämä voi näkyä esimerkiksi niin, että joitain asioita, joiden kertominen mieshaastattelijalle koettaisiin itsestäänselvyytenä, saatetaan avata ja painottaa hyvinkin tarkkaan naishaastattelijalle. Toisaalta haastateltava saattaa kokea, että naishaastattelijaa on liian kaukana ymmärtääkseen hänen omaa todellisuuttaan ja jättää joitain asioita näin ollen kokonaan kertomatta. Haastattelijan ja haastateltavan välinen yhteisyyden tunne ja kokemus voi kuitenkin rakentua myös sukupuolten yli. Muut yhdistävät tekijät voivat luoda yhteisyyttä huomattavasti sukupuolta enemmän, vaikka ne eivät sukupuolen vaikutusta haastattelutilanteeseen poistakaan. Naishaastattelijaa saatetaan liittää myös haastat-

telun kulkuun vaikuttavia sukupuolistereotyyppisiä ja tunnepohjaisia odotuksia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi oletukset haastattelijan empaattisuudesta, sosiaalisesta herkkyydestä ja helposti lähestyttävyydestä. Tämä voi johtaa siihen, että jotkut miehet kokevat helpommaksi puhua naishaastattelijalle intiimeistä ja henkilökohtaisista asioista, kuten seksistä ja parisuhde- ja elämänhallintaongelmista. Toisaalta tilanteeseen voi liittyä haasteltavan puolelta heteroseksuaalinen jännite, joka saattaa ohjata haastateltavan vastauksia.

Kirjoittajat tekevät myös monia muita mielenkiintoisia miesten haastattelemista koskevia huomioita. Haastattelun aihe vaikuttaa esimerkiksi siihen, onko haastattelu miehelle tai hänen maskuliinisuudelleen uhka vai mahdollisuus. Uhka voi nousta miehen maskuliinisuuden marginalisoinnista ja mahdollisuus vaikkapa halutun kaltaisen maskuliinisuuden performatiivisuudesta. Luottamuksen rakentaminen haastattelijan ja haastateltavan välillä on puolestaan hankalaa erityisesti silloin, kun tutkimuksen aihe on poikkeuksellisen herkkä tai kun se marginalisoi miehen esimerkiksi perheväkivalan tekijäksi tai päihdeongelmaiseksi.

Kirjassa pohditaan myös suhteellisen laajasti kysymystä siitä, voidaanko feministiseen metodologiaan pohjautuvaa tutkimusta ylipäätensä tehdä, kun tutkijana tai tutkittavana on mies. Useimpien kirjoittajien tulkinnan mukaan tämä on mahdollista, kunhan tutkija tunnistaa hallitsevat sukupuolittuneet valtarakenteet ja mahdollisen miespositionsa sekä reflektoi niitä. Kirja sisältää myös uusia tai ainakin suhteellisen vähän tutkittuja avauksia, jotka käsittelevät menetelmiä muun muassa vammaisten, ikääntyvien ja johtavissa asemissa olevien miesten tutkimiseen.

Tämän kirja-arvion alussa esitettyjen huomioiden lisäksi puutteena mainittakoon, että kirja käsittelee vain aikuisia miehiä. Poikien eli tulevien miesten tutkimus on rajattu kirjan aihepiirien ulkopuolelle, vaikka sen otsikko tämän tärkeän teeman käsittelyyn mahdollistaisikin. Ajoittain vaikuttaa myös siltä, kuin kirjoittajat unohtaisivat, että kaikki miehet eivät jaa samaa maskuliinisuutta. Myöskään heteronormatiivista oletusta naishaastattelijan ja mieshaastateltavan välisestä jännitteestä ei juuri kyseenalaisteta.

Toisaalta kirjassa tulee esiin monia asioita, joihin itsekin olen miehiä haastatellessani ja tutkiesani törmännyt. Tällaisia ovat esimerkiksi haastateltavan pyrkimykset luoda yhteisyyttä ("kyllähän sä äijänä tiedät") ja tehdä eroja ("et tollanen siisti sisätyö ei todellakaan ole mulle"), väkivallasta puhuminen ("et en mä nyt ketään huvikseen turpaan lyö") ja vaikkapa oman itsensä vähättely ("tuskin osaan sanoa mitään mitä et ois muilta kuullut"). Kirjan artikkelit ovat hyvin ja selkeästi kirjoitettuja, mutta yhteenvedonomainen loppuluku tekisi kirjasta eheämmän kokonaisuuden. Esitetyistä puutteista huolimatta kirja auttaa ymmärtämään paremmin miestutkimuksen menetelmiä ja metodologioita ja saavuttaa siten tavoitteensa. Se toimii hyvänä oppikirjana opiskelijoille ja tarjoaa sekä teoreettisia että käytännönläheisiä näkökulmia niin aloittelevalle kuin myös pidemmälle ehtineelle miestutkijalle.

*KM Petteri Eerola työskentelee tohtorikoulutettavana Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskuksessa. Hänen väitöstitelmänsä Responsible Fatherhood: A Narrative Analysis on parhaillaan esitarkastuksessa.
petteri.eerola@jyu.fi*